

Izhaja 15. vsacega
mesca navadno na $\frac{1}{2}$ poli.

UMENTE

Velja s poštino vred
en goldinar za celo leto.

GOSPODAR.

Pisarnica

List

Vredništvo:

in čuvaj c. k. kmet. družbe:
v mestni hiši (municip. ulicah),
II. nadstropji.

za kmetijstvo

in druge deželne zadeve.

na Travniku, štev. 277,
I. nadstropji. — List razpošilja
družbin čuvaj.

Zgodovinske črtice

o c. k. kmetijski družbi goriški.

V spomin prve njene stoletnice.

(Konec; glej II. 8. in 9 t. l.)

Še čvrsteje pa se je začela naša družba gibati in delati v tistih desetih letih pred letom 1844, v katerem je zopet lep zvezek spisov izdala. Merila je pa omejena 10letna družbina delavnost narpopred na to, da se je gledé na notranje svoje zadeve ustanovila in utrdila. Sém spada to, da so se seje uredile, da se je knjižnica napravila, da je bilo mnogo kmetijskih in sorodnih časnikov naročenih, da je stopila družba v zvezo z družimi enakimi društvi; — k poskušališču (njivi) je bilo, zlasti s pripomočjo (pregnane) kraljeve rodovine francoske, koja je tisti čas tukaj stanovala, še enkrat toliko prostora nakupljenega; pridnim kmetovavcom so se začele medalje in darila podeljevati; posvetoval se je — po vladinem naročilu — poseben družbin odsek dalj časa o uravnavi gozdstva itd. itd. Take in enake reči, ki spričujejo delavnost družbino, nahajamo v l. 1844 izdanih spisih. Ste pa zlasti dve imeni, ki se v omenjenih bukvah sosebno odlikujete in svetlite: prevzv. knez-nadškof Franc Ksav. Lušin, ki je bil skoz več let neutrudljiv družbin predsednik in pa učeni za blagostanje deželino ves vneti gospod (zdaj vitez) Karol Catinelli,

polkovnik angležki (Goričan), izvrsten kmetovavec in pisatelj, kateri je bil v tisti dobi vodja družb. poskušaljšča.

L. 1852 je prišel nov zvezek družbinih spisov na svetlo. Marsikaj zanimivega se v njem bere; n. pr. razprave o grozdnih in krompirjevi boleznih, o napravi (boljše kupčijske) ceste na Koroško, o pogozdovanju Krasa. V tej knjigi se nahaja tudi vse, kar se tiče začetka in pogina (ital.) družbinega časnika „La Cerere“, kateremu je bil vrednik tajnik gosp. Jern. Radizza (Začel je ta časnik izhajati l. 1849 in nehal l. 1851, okt. m.). Bere se tudi, da se je uže takrat mislilo, s slovenskim časnikom poskušajo storiti, toda ni bilo moč dobiti vrednika. L. 1854 pod slavnim predsedništvom gosp. Persa-Liebenwaldskega je napravila družba prvo, vse hvale vredno razstavo kmetijskih pridelkov in obrt. izdelkov v Gorici (v baron Degrazia-vi hiši). —

V to dobo spadajo tudi nekatere poskušnje s podučevanjem kmetiške mladine, kar pa ni dolgo trpelo.

Leta 1862 je začela izdajati družba sedanji laški časnik „*Atti e memorie*“; in naslednjega leta 1863 (31. julija ob 3½ u. popoldne) je izlezel prvi list „Umnega Gospodarja“ izpod Seitz-ove tiskavnice.

Krono pa stoletnemu družbinemu prizadevanju postavi v kratkem — upamo — naprava kmetijske šole, ki jo ima prihodnji deželni zbor dokončno potrditi.

Sedanji družbin stan je po časnikih dovolj znan. Družba šteje 15 poddružnic (brez Istrije). Pravih družnikov ima 531, častnih 16, dopisujočih 50. — V zvezi je skor z vsemi kmetijskimi družbami v Austriji in z nekaterimi v Italiji in drugod, in ni davno, kar je palerm-ska akademija (km. družba, v Siciliji) našega gosp. predsednika za svojega uda izvolila.

Vodotok za napeljevanje vode po poljih v tržiškem (monsfalkouskem) okraji.

11. sept. t. l. je imelo 32 županov in posestnikov tržiškega okraja v Tržiču sejo, v kateri so izvolili odbor 21 mož (predsednik: deželni poslanec in veliki posestnik Ant. Dottori) za napravo vodotoka za po njivah iz Soče pri Zagraji čez ves „tèritóri“ (kateri šteje 10 tavžent duš). Misel ta je bila neki v prvo že l. 1846 sprožena,

je pa še le zdaj dozorela. Dotične načrte sta naredila dr. Vicentini in gosp. Humpel. Lega dežele in vse okolnosti so tej napravi ugodne. Nad Zagrajem, kjer bi se vodotok od Soče odcepil, je svet čez 23 metrov viši, kot morsko površje. Vode bi dajal vodotok po en milijon kubičnih metrov v 24 urah; v 4 duch bi se dal ves moufalkonokraj zaliti in namočiti. Naredilo bi se več slapov, in dobila bi potem voda tako moč, da bi tudi mline in fabrike gonila. — Stroški so tako le prevdarjeni: Če bi kaka družba to reč prevzela, 447,994 gold., če bi se pa deleženci sami (posestniki) te naprave lotili, 281, 900 gold. (Od kod ta razloček, je v načrtih razkazano.) Dobiček, ki ga ta naprava posestnikom ponuja, je prerajtan na 15-20 od vsakih sto goldinarjev v to obrnjenega kapitala. — Naloga zgoraj omenjenega odbora je: 1.) Iskati potrebnih kapitalov; 2.) storiti, česar je treba, da bo vlada to početje podpirala; 3.) pogoditi se z lastnikoma zagrajskega in turjaškega malna; 4.) splošni načrt na drobno izdelati.

(„A. e M.“)

Iz zborne seje avstrijskega gozdnega društva

6. sept. t. l. v Trstu.

Posvetovanje zastran pogozdovanja Krasa se je vrtilo, kakor pripoveduje dr. Orel v „Novicah“, okoli teh-le vprašanj:

1. Je li mogoče Kras pogozditi?
2. Kako je to pričeti, in
3. kakošen svet je za pogozdovanje porabiti?
4. S čim naj vlada pogozdovanje pospešuje?

Na prvo vprašanje so vsi pričujoči enoglasno potrdili, da se Kras, naj je še tako kamenit, dá pogozditi, če ne naglo, pa saj sčasoma.

Drugo vprašanje se je rešilo tako, da se mora svet, namenjen in odločen za pogozdovanje, ograditi, paša v njem in vsaka drugačna poraba prenehati, da se kolikor mogoče sam zaraste, in kodar ni les gošto pogнал, naj se pomaga s sadikami. Za zboljšanje in pomnoženje zemlje se je priporočal posebno črni bor, čegar les je posebne vrednosti za brodovje.

O tretjem vprašanju se je izgovorila želja, kar se tiče pašnikov tržiškega mesta, naj se vzame v pogozdovanje tretji del; kar se pa tiče pogozdovanja Krasa zunaj tržiške okolice, se je oziroma na okolščine Kraševcev, ki svoj živež vlečejo iz njiv, travnikov in spašnikov, želja izgovorila, naj vsaka soseska (komun) en del svojega spašnika (gmajne) za pogozdovanje odloči, kar mogoče po vrhu ležeče kamnje potrebi, s suhim zidom ogradi, in v njem pasti preneha.

Četrto vprašanje se je tako rešilo, da se vlada naprosi, naj gruntni davek od sveta, odločenega za pogozdovanje, odnela za toliko časa, dokler se ne bode smelo po tem svetu pasti, ali les za se porabiti.

Na prašanje, kako korist bode rodil ta ogled po Krasu, in posvetovanje o njegovem pogozdovanji, se dá — pravi dr. O. na dalje — odgovoriti: Zvedeni možaki v gozdnarstvu iz vseh avstrijskih krajev so enoglasno potrdili, da je mogoče pogozditi Kras, če je še tako kamenit, ker peščica zemlje med skalovjem je na vso moč rodovitna, ako se ji dá dušek, da vse, kar žraste, v miru ostane, in da zrastle trava in odpadlo listje v pomnoženje na tleh segnijo; ako se samoraščemu lešu pridruži borovje, belo in črno, katero veliko pripomore zboljšanju tal, je svetu primerno, čvrsto raste, in obilo koristnega lesa donáša za kurjavo in brodovje. Borovje v zavetnih krajih naj se zaseje, v vetrnih pa zasadi. Sadike enega k večemu dveh let se najraji primejo, ker imajo še obilo sesavnih koreninic. Sadika naj se v zemljo tako globoko posadi, kakor je prej stala v zemlji, razrušena zemlja naj se zakrije s kamenjem, da je veter ne odnáša, in da vlažna ostane.

Ako seješ seme na prekrpane gredice, sejaj ga v vrste, čevelj narazen, k večemu pol palca pod zemljo, in založi s kamnjem med vrstami, da zemlja samo po dva prsta nad semenom odkrita ostane. Koj drugo ali tretje leto zređi odgnala drevesca na čevelj saksebi, izpuljena pa drugam posadi, in tako si boš v kratkem borovšček izredil.

Odgojeni gozdi v raznih krajih po Krasu, zlasti po robih hribov bodo Kraševcem mnogo koristili; oni bodo krojili burji silno moč, in zavetje delali polju; solace ne bo zemlje prehudo prepekalo in sušilo; na vlažni zemlji se bo več poljskega pridelka in krme dobivalo; hlad po gozdih bo oblake na se vlekel, da več dežja pade. Vrh vsega pride še vrednost zrastlega lesa, ktera dan za dan poskakuje.

Drevje Krasu pristojno.

(Dalje; glej l. 9. t. l.)

5. Javor dvojeega plemena, to je, beli javor s širokim perjem (*acer pseudo-platanus*) in poljski javor, navadno „klen“ imenovan (*acer campestris*). Prvi je Krasu popolnoma priličen, ker na apnécu začne hitro rasti, pa zavoljo svojega širocega perja in goste rasti ljubi svetlobo, on je rajše samotnen kot v senci, rast dovrši med 80 in 100 leti, v tem času dožene višočine 60—100' posrednje debeline pa 2—3', v tla kratek koren naredi, al stranske korenike zelo raztegne; za rabo ima iz več obzirov veliko vrednost, le za zidarstvo se malo kdaj rabi, zato ker se mora drago plačevati. On je za razno orodje pripraven; kolarji, mizarji, strugarji ga zelo iščejo, tudi za nastroje (instrumente) ima veliko vrednost; najčvrstejše raste v srednji starosti, tistikrat tudi do kaljivosti dozori njegovo seme, pred ne; cvete meseca maja, kadar se je že perje iz popja popolnoma razvilo, po cvetji dobivajo bučelice dosti paše; konec septembra ali prve dni okt. je njegovo senio (v črno-rajvkastem orešku) zrelo, vremena se nobenega ne ustraši; divjačina in govedina zelo po njem segate, mrčes se ga pa boji, toraj ga nikoli ne poškođuje, 2 $\frac{1}{4}$ libre njegovega, dobro posušenega listja izda za krmo toliko, kolikor 3 libre dobrega sená, nekđaj se je iz njegovega soka tudi dober sladkor napravljaj, za kurjavo je proti bukovini kakor 102:100 tedaj več vreden. Klen nima take vrednosti, po Krasu in pri Trstu je dobro znan, ondi ga veliko za brajde sadijo, ker prav hitro ne raste, kibri se spomladi zelo radi po njem vesijo ter vsega ogolijo. S tem drevesom je sicer malo dobička, čeravno ga tudi mizarji, strugarji, žličarji itd. zelo ljubijo, v gnojni in mokri zemlji dovrši 30 do 40' višočine in 1—2' posrednje debeline.

6. Jagnjed (*populus tremula*); to drevo je najbolj plodno izmed vseh dozđaj naštetih, tudi Krasu jako pristojno in v peščeni ilovici, če je tudi plitva, zelo napređuje

korenike svoje le pri vrhu zemlje razteza, in le malo jih sega do 2' na globoko, po navadi dožene v 50—60 letih svojo rast, 60—70' višočine in 2' posrednja debeline; za kurjavo pa ni prav pridno, proti bukovini je kot 65:100. To drevo ima, kjer je ukoreničeno, to posebno dobro lastnost, da ga ni mož zatreti; kajti njegove korenike so zeló na široko raztezajo, in če vzraste drugo drevje čez-nj, se sicer posuši, korenike pa vedno žive ostanejo in čez 100 let, kadar jih zopet sonce pregreje, začnejo goste mladike od tal dvigati se; jagujed vse drevje okrog sebe preraste in uniči vse, kar pod se spravi. Rabí se njen čeravno mehki, trdni in lahki les za škodlje, za žlice, tudi mizrji, strugarji itd. ga iščejo; njeno oglje se tudi za navadni ali slabi smodnik špoga, 2 $\frac{1}{2}$ liber dobro spravljenega listja zdá toliko, kolikor 3 libre sená za krmo; cvete konec meseca marca ali prve dni aprila, dolgo, predno ozeleni; seme je zrelo okoli konca meseca maja. Vsi drugi topoli, na pr.: „populus nigra, populus canadensis, populus alba, populus italica“ itd. imajo skor popolno lastnost jagujeda, razun tega, da ljubijo le mokro in mastno zemljo, najbolje rastejo pri vodah in na močvirih, tedaj za suhi Kras niso.

7. Kostanj pítan (castanea vesca); to drevo je dobro znano in njegova korist, ljubi plodovito, bolj peščeno ilovno zemljo, le za burjo dosti ne mara; po kraških dolinah je vendar pripraven, njegov les je zeló trden in obstoječ, svojo rast dovrši v 60 do 80 letih, doseže 60—70' višočine.

Divji kostanj (aesculus hippocastanum); to drevo je po Krasu tudi dobro znano, in se marsikje nahaja; on prav košato raste in se busje ne ustraši, tedaj je dobra bramba zoper kraško burjo, ima rad peščeno rahlo zemljo in po semenu tudi prešiči segajo, na Nemškem v Draždanah celó moko iz njega napravljajo, to drevo raste hitro in 50—60' visoko.

8. Murva (murus alba); koristi tega drevesa so slavne „Novice“ že velikokrat natančno naštevale, le to še priporočamo, da si teh dreves kolikor mogoče doma izredimo, zakaj domača se boljše obnašajo.

9. Drobnica ali divja hruška (pirus communis); mati vseh naših požlahnjenih hrušek; lešnika ali divja jablana (pirus malus), mati vseh požlahnjenih jablan; korist teh dveh dreves je vsakemu živemu človeku znana, na Krasu celó samotni rastete radi.

Omenivši še nekatere reči sklepa J. Zelen v „Novical“ tako-le:

Prvi pogoj vendar še zmiraj je in ostane razdelitev pašnikov, če se hoče kamnitemu Krasu z drevjem močno krilo napraviti, to nam priča po vsem Krasu vsak šopek borne hrastovine, bresta, gabra itd. v ogradi s suhim zidom obdani, kajti le ondi, kjer vsak lastnik svoje obdeluje in varuje, se vidi vedno več zelenega drevja; zunaj zida je pa vse golo; nakupičeno skalovje, katero pridni Kraševci čez zid zmeče; ko kmetič kmetiča vidi, da v svoji ogradi drevje lepo glešta in je skalovja trebi, ga hoče prekositi ter pridno dela in dela, tako nastane vedno tekmanje med njima, Kras se pa priložno trebi ali čisti in z drevjem zasaja. — — —

Naj bi se tedaj saj manj kamniti pašniki razdelili; zavezan pa naj bi bil vsak deležnik, da ima dobljeni del v določenem času, s toliko ukorenichenimi drevesi obsaditi, če ne, zapade v določeno kazen in svét se mu bode vzal. — Slabejši in hamnitejši pašniki pa naj bi se kolikor je mogoče, na soseskine stroške ali z drevjom obsadili, ali pa če je lega potem, namreč če so v kaki dolinki, s semenom raznih imenovanih plemen nasejali, tako bi se neizrečeno veliko dreves, domači zemlji prilicnih, za presajo priredilo.

Dragi rojaci! to je moje mnenje o pogozdovanji Krasa; kar Yam je po volji, obdržite, kar vam ni všeč, ali popravite ali zavržite, vse pa Yam iz čistega domoljubja podam v prevdarek.

V Senožeah sv. Jerneja dan.

J. Zelen.

Marmor v Šebreljah na Cirkjanskem.

Iz nekega dopisa iz Šebrelj posnamemo to-le: Bo kakih 60 let, kar je rudokop Volnik iz (nemške) Idrije, rude iskaje, lep marmor tukaj našel. Prišedši v Idrijo ga precí drugim pokaže ter pošljejo ga v Ljubljano zvedencu baronu Zois-u. Gosp. baron veli nemudoma 3 velike mize iz njega narediti. Dodelane mize pripeljejo v Ljubljano, ali, ker so se zdele g. baronu prevelike, hotel jih je dati čez sredo prežagati; toda ker niso imeli dovolj močnih mašin, so poslali plošče na Dunaj, da bi tam namenjeno delo dovršili.

Z Dunaja pa odpšejo Zois-u, da mu, naj stanje kar hočejo, miz nazaj ne pošljejo. Tako so jim bile všeč. Pravijo, da so zdaj v cesarskem dvoru tiste mize. —

Pripovedoval mi je to še živeč starček M. iz spodnje Idrije, ki je kot fant svojemu očetu pri delu pomagal.

J. I.

Gospod A. Gr. dostavlja temu listu še to-le: Ondašnji (šebreljski) g. fainošter je omenjeni marmor (zelen je, ako se ne molimo Vr) na mnogo strani na ogled razposlal. En umetnik iz Laškega ga je tudi na mestu samem osebno ogledal. Vsi so ene misli, da bi se dale iz njega lepe reči narejati, in da bi se lahko ljudem lep zaslužek naklonil. — Ali, zadržek vsemu je stokrat obžalovano pomanjkanje cest!

Domače vesti.

a.) Cerkvene in duhovske.

Svetoletni popolnoma odpustek, ki so ga sv. Oče papež lani vsem vernim katoliškega sveta s tim pristavkom podelil, da naj vsaki škof za svojo škofijo en mesec tekočega leta, kakor se mu primerno zdi, zanj odloči, se bo dobival v goriški nadškofiji po določbi Nj. ekse., našega premil. kneza-nadškofa Andreja od zadnje nedelje po vinkostih (26. novembra) do prvega Božičnega praznika. Pogoji, da se odpustek zadobi, so: 1.) Veljavna spoved in vredno sv. obhajilo. 2.) Obiskanje odkazanih cerkva, in sicer v Gorici Velike cerkve, sv. Ignacija, in D. M. na Kostanjevici; tudi sme se le ena teh cerkva, pa 3 krat obiskati. Po vaseh odločijo cerkve duhovni pastirji. 3.) Moliti se mora v vsaki cerkvi 5 „Oče-naš-ev“ in „češčen-Marija“ v namen sv. Očeta in navadne molitve za odpustke. 4.) Treba se je v enem tednu 3 krat (sredo, petek in saboto) postiti. 5.) Kdor premore, naj tudi kaj v Boga imé ubozim da. — Vzrok temu izrednemu odpustku je žalostni stan sv. cerkve zlasti po Italji. Kar tam z vero in duhovščeno uganjajo, je strašno. —

— Prestavljeni ali na novo postavljeni so ti-le duhovni gospodje: Fr. Stepančič koop. iz Ločnika v Dornberg; na njegovo mesto Jož. Kavčič, novomašnik. (Poprej v Dornberg namenjeni gosp. Kobal ostane v Volčah). G. Likar Jan. iz Serpenice za 1. koop. v Bovec; v Serpenico novomašnik g. Ant. Lazar; y Kanal za 2. koop. gosp. Andr. Makarovič, novomašnik. — Za kornega vikarja in ital. pridigarja v Veliko cerkev pride g. Franc Kodernac, koop. v Gradišči.

b. Raznotére.

„Il Friuli orientale“ — Studi di Prospero Antonini. Tako je naslov debelim bukvam, ktere so pred nekimi tedni v Milanu na svetlo prišle in zdaj zlasti po Primorskem med Lahí „furoro“ delajo. Kuj je neki njih zapopadek? Zemljepisje, zgodovina, sta-

tistika, narodopisje; vso pa s tim namenom pisano, da bi se dokazalo, da je že stvarnik sam, ko je deželam meje stavil, vso Istro itd. in (kar nas zadeva) vso vzhodno Furlanijo z njenimi naravnimi mejami (naravno trdnjavo) t. j. z Alpami vred Lahom — italijanskemu kraljestvu — odločil! „Vzhodna Furlanija“ niso pisatelju samo mord goriški (ilirski) Lahi do Soče, temuč vse goriško Slovensko in še več. Tega smo sicer že davno vajeni, da se „Italija“ do Nanosa, do Postojne razteza; kar je v teh bukvah novega, je to, da gosp. Prošpero še čez Alpe sega, in si nekaj koroških in krajskih krajev unkray planin prilastuje, n. p. Nohorjet, Trbiž, Logatec, Cirkuico itd., potle je na priljanem zemljekazu mejna črta doli na Reko potegnjena. Tako naš šjor Prošpero! Sicer pa je šjor Prošpero tako vstev in milostljiv, da noče konfiskanim Slovincem njih jezika nikar s silo zatreti, imeti nas hoče menda za nekake „socii ed amici populi italici“(!?). — Toliko za zdaj o tej knjigi, polni, se ve da, velike izdaje proti našemu cesarstvu; prihodnjic znabiti kaj bolj nadrobnega iz nje. — Zdaj pa modrujmo nekoliko o tem novem laškem evangeliji. Čemur se je nar. bolj čuditi, so nektare precej natančne data, katerih ni mogel Antonini iz kakih bukev ali časnikov posneti. Vprašamo: Od kod jih ima? Kdo mu je pomagal orožje zoper Avstrijo in Slovence kovati? Vemo sicer, da je Antonini od Vidma doma, da ima tudi v naših Lahih posestva, da je nekaj časa v Trziču (Monfalconu) interuiran bil, tedaj priložnost imel, marsikaj izmed Slovincov pozvedeti; vendar pa se upamo trditi, da vse, kar piše, samo iz njegovih možgan in vednosti ne izvira. Za njim stojé v „vzhodni Furlaniji“ drugi, stoji stranka. — Prosimo vas, gospoda, nkar nas Slovence ne dražite; mi ljubimo vaš jezik, smo vam prijatli, če hočete, toda — amici usque ad aram; „ara“ naša je — zvestoba do Avstrije in cesarja ter — narodnost in domovina slovenska, ki nam jo ju tudi Bog dal. Suum cuique!

— Mestno starešinstvo goriško je poslalo $14/10$ namestništvu v Trst prošnjo za učne prenapredbe v ljudskih in srednjih mestnih šolah v narodnem zmislu.

Na normalki se ima začeti nemščina, zopet samo kot predmet, še le v III. in IV. razredu učiti, kakor je to že pred 3 ali 4 leti bilo. Glede srednjih šol meri prošnja na to, da bi se realni gimnazii na narodni podlagi napravili.

— Zoper namerjanje od neke strani, da bi se šolske počitnice na avgust in september preložile, je deželni odbor resno protestoval. To je za nas Goričane noli mé tangere.

— Sočka železnična črta je zmerjena; v kratkem boju načrti dodelani. Viši inž. Semrad se konkurencije potabeljske črte ne boji. — Sprožila se je, ni davno, misel, koroško-goriško železnico skoz Dol (koder sedanja navadna cesta drži) v Trst izpeljati.

— 9. t. m. (na mesti na večer cesarjevega godú 4. t. m.) je bila v tukajšnji čitavnici svetlemu cesarju na čast velika beseda. Počastili so nas ipavski pevci. Tako lepo in gladko petje se je malo kedaj v čit. dvorani odmevalo.

— Po $1\frac{1}{2}$ mesečni (tretji letošnji) suši je nastopilo te dni jesensko deževno vreme. Tako pozne suše nihče ne pameti; pa tudi tega se nar. stariši ljudje ne vejo spomniti, da bi Soča in Ipava kedaj tako majhni bili, ko zdaj. Nekteri malú ne meljejo kot po nekaj ur.

Ogled po svetu.

Nar. imenitniši dogodba preteklega mesca, o kateri ves svet sploh s pohvalo govori, je manifest (razglas) našega presvetlega cesarja od 20. septembra t. l. Kaj je to manifest? — Razlágal je že „U. G.“, kako da se je poslednje 4 leta, pod Schmerlingovo vlado, vse napčno delalo in da je državni voz na zadnje tako zašel, da se ni moglo več skor no naprej ne nazaj. Cesar si je izvolil nove ministre. Po njih nasvetu jo je

zdaj, oprt na svojo cesarsko oblast, po novi poti udaril in to vsem svojim ljudstvom slovesno oznanil. To je manifest. Poglavitne reči v njem so: Svetli cesar pove naravnost, da, kakor se je popred hotelo, ne gre; pred vsm da se hoče zdaj porazumeti (zgilhati) z zastopniki (poslanci) ogerskimi in hrvaškimi. Zboroma teh dežel se predloži torej diplom 20. okt. 1860 in patent 26. febr. 1861 (t. j. obe tisti glavni postavi, iz katerih izvira in na kateri se opira vsa naša ustava ali konstitucija, torej deželni zbori in državni zbor, od kterega poslednjega pa, po dosedanjem kopitu, niso hoteli Ogrji in Hrovatje nič slišati). Kar ogerski in hrovaški zbor zastran omenjenih glavnih (temeljnih) postav skleneta, predloži cesar potle tudi zastopnikom naših, neogerskih (ali slovausko—nemških) dežel, in njih glas bo veljal toliko, kolikor unih. Ker je pa nemogoče in zoper pamet, da bi tista postava, (ktere niso bili Ogrji in Hrovati nikdar sprejeli) ki jo bota ogerski in hrvaški zbor v Peštu in Zagrebu še le pretresala, v naših neogerskih deželah uže prav kakor zatrdna postava veljala, ni bilo drugači, kot da jo je cesar začasno ob moč djal. Po tem takem ne bo za zdaj državnega zbora na Dunaji, [ne ožjega (za same neogerske dežele), ne širjega (za vse cesarstvo)], dokler se državno-pravne razmere ne poravnajo. Sklicani so pa že vsi deželni zbori. Od erdeljskega smo že umkrat rekli, da je za na 19. nov. t. l. sklican; hrovaški, že davno sklicani, pa že v tretje odloženi, se snide 12. novembra, zbori neogerskih dežel vsi (tedaj tudi naš goriški) 23. novembra, in zadnjič (nar važnejši) ogerski je za na 10. decembra napovedan in ga bo cesar sam začel. Ravno zdaj se na Ogorskem za deželni zbor poslanci volijo; vse je po koncu. Nikoli še ni Avstrija tko važnih obravnjav (posvetovanj) imela. Bog razsvetli vladu in poslance, da se cesarstvu edinost utrdi in moč ohrani! Kako so pa avstrijski narodi cesarjev razglas sprejeli? Z velikim veseljem skor vsi, razun peščice nemških vekačev, kteri mislijo, da Avstrija je na Dunaji. — V našem cesarstvu se bo prihodnje leto gotovo marsikaj pre naredilo, prezidalo. Zato pa tudi zdaj vse hiti, svoje misli razodevati, kakó naj bi se ta pa ta dežela uravnala. Čehi, postavimo, bi radi dežele stare česke krone, tudi moravske, vse skupaj imeli, in na Dunaji svojega dvornega kancelarja, kakor Ogrji in Hrovati. In tako so tudi naši slovenski možaki marsikaj po časnikih sprožili, kar bi bilo za slovenske dežele boljše. Znano je, da poslanci razdruženih slovenskih dežel v 7 zborih sedijo: v Benetkah (ko bi bil), v Gorici, Trstu, Poreču, Ljubljani, Celovcu, Gradcu in—Peštu. Ni čuda da jih povsod Neslovenci prēmagavajo. Celó nedolžna je torej želja, da bi dežele, koder Slovenci stanujejo, razun malh domačih zborov kako skupno zastopstvo (zbor) imele. O priložnosti Slomšekove slovesnosti v Mariboru (25. sept. t. l.) so se nekteri slovenski veljaki o tem in družih slovenskih zadevah pozovorili in politiški program naredili, to je, svoje misli razodeli, kako naj bi se slov. dežele razdelile, vladale zastopale itd. Kranjskemu vojvodstvu — pravijo — naj bi se povrnila zemeljna celota, t. j. tisti kraji, ki so spadali nekđaj pod Kranjsko, naj bi se mu nazaj dali; tako p. lep del našega Krusa (Sežana, Komen, Devin?) in nekteri deli Istre. (Da si ravno je to samo na sebi pravično, bi nam goriškim Slovencom vendar po volji ne bilo, ko bi se nam imenovani deli Krusa odtrgali, ker bi po tem ostali primorski Slovenci oslabeledi in se ne mogli poitaljančevanju vstavljati. Na mejah nam je sosebno treba močnim biti Vr.) Sicer pa o teh rečeh morda drugi pot kaj več. — Te dni smo dobili novega ministra za kupčijske zadeve, admiral barona Wüllerstorffa (roj. v Trstu). — V Italiji ste dve reči, ki zvonec nosite: Volitve za parlament in pa to, da mislijo Francozj (vsled lanske septemberne pogodbe) res Rimsko zapuščati začeti. Bomo videli, kaj bo iz te komedije. — Kolera razsaja zdaj po Španjskem in Francoskem.